

Tętno jest czynnością najpierw serca, następnie tętnic, które przez rozkurcz i skurcz znajdują się w ruchu

Józef Struś (łac. Iosephus Struthius) jest jedynym lekarzem polskiego pochodzenia epoki renesansu wymienianym w każdym obszernym podręczniku historii medycyny. Jego dzieło wydane w 1555 roku zrewolucjonizowało wiedzę o krwi i jej przepływie. Za życia uznany za legendę na skalę europejską, w latach 1557–1559 pełnił funkcję burmistrza Poznania.

Józef Struś urodził się w 1510 roku w Poznaniu w rodzinie rzemieślniczej. Naukę rozpoczął w szkole miejskiej przy kolegiacie św. Marii Magdaleny. Edukację kontynuował w Akademii Lubrańskiego, w której znakomicie poznał języki grecki i łaciński. W 1525 roku rozpoczął naukę m.in. filozofii, matematyki, astronomii oraz medycyny na Akademii Krakowskiej. Cztery lata później uzyskał tytuł bakałarza. Następnie wrócił do Poznania, aby wysłuchać wykładów wybitnego humanisty – Krzysztofa Hegendorfera. Podczas pobytu w Poznaniu zbliżył się do najpotężniejszego wielkopolskiego rodu magnackiego – Górków oraz dworu arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Latańskiego. W 1531 roku uzyskał na krakowskiej uczelni tytuł magistra. Rok później rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie w Padwie. Zajął się także tłumaczeniem dzieł Hipokratesa oraz Galena, rzymskiego lekarza z II wieku n.e. W 1535 roku uzyskał dyplom doktora medycyny, a wkrótce po tym objął stanowisko profesora nadzwyczajnego medycyny teoretycznej, którą wykładał w Padwie do 1537 roku. Podczas wykładów objaśniał głównie dzieła Galena, którego był wielkim zwolennikiem. W 1537 roku na prośbę kanclerza Akademii Krakowskiej – biskupa J. Chojeńskiego, już jako uznany lekarz, wrócił do Krakowa i rozpoczął prowadzenie wykładów, podczas których omawiał obszernie dzieło Galena poświęcone odmianom chorób. Gdy po śmierci kanclerza nie otrzymał katedry medycyny, przeniósł się do Poznania i rozpoczął pracę jako nadworny lekarz u wielkiego magnata Wielkopolski – Andrzeja Górki. Następnie, polecony przez Górkę Zygmuntowi Staremu, udał się z jego córką – księżniczką Izabelą, obiecaną władcy Węgier Janowi Zápolyi – na dwór węgierski do Budy. Kontynuował tam praktykę lekarską, tłumaczył i opracowywał prace Awicenny i dzieła Galena oraz prowadził badania nad tętnem. W 1540 roku, na prośbę przybyłego do króla węgierskiego poselstwa tureckiego, udał się do Konstantynopola, aby pomóc ciężko choremu sułtanowi Sulejmanowi II, twórcy wielkiej potęgi Turcji. Struś uleczył sułtana, który z wdzięczności zaproponował mu dostatni pobyt na swoim dworze. Wybitny lekarz powrócił jednak do Polski, osiadł w Poznaniu i kontynuował pracę lekarza na dworze Górki.

W 1555 roku w drukarni Oporina w Bazylei wydał pracę będącą efektem prowadzonych przez dwadzieścia lat badań – *Sphygmicae artis iam mille ducentos perditae et desideratae Libri V*. Dzieło to zrewolucjonizowało wiedzę o krwi i jej przepływie; Struś wyróżnił w nim podstawowe typy tętna, wyjaśnił ich znaczenie diagnostyczne oraz zaznaczył wpływ temperatury i stanu nerwowego na tętno:

Gniew powoduje tętno wysokie, duże, szybkie, często gwałtowne. Radość – tętno duże, powolne, rzadkie, umiarkowane. Smutek – małe, powolne, rzadkie, wątle. Świeży

strach – szybkie, nieuporządkowane, nierówne. Strach zadawniony powoduje tętno jak smutek...

Książka została przyjęta bardzo pozytywnie; już pierwszego dnia sprzedano ogromną na tamte czasy liczbę 800 egzemplarzy.

Struś stał się legendą na skalę europejską. Król Filip II proponował mu pracę na dworze hiszpańskim. W 1559 roku Struś został jednak nadwornym lekarzem króla Zygmunta II Augusta. Dzięki wynagrodzeniu uzyskanemu za pełnienie tej funkcji oraz pieniądзом darowanym mu z wdzięczności przez sułtana Sulejmana II stał się jednym z zamożniejszych Polaków epoki Jagiellonów.

Strusia doceniano także w rodzinnym Poznaniu. W latach 1557-1559 pełnił on funkcję burmistrza miasta.

Gdy w Poznaniu wybuchła epidemia dżumy, Struś niósł pomoc ubogim mieszkańcom miasta. Jednak sam także zachorował. Zmarł w Poznaniu w 1568 roku. Spoczął w ufundowanym przez siebie grobowcu w istniejącej do początku XIX wieku poznańskiej kolegiacie św. Marii Magdaleny.

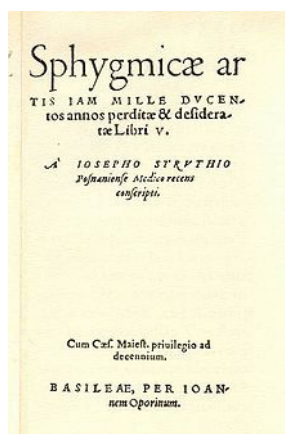
Opracowano na podstawie:

1. Nawrot R., O tętnie i pulsie Strusia, „Gazeta Wyborcza” 23-24 października 2010, s. 16.
2. Ochotny R., Pionier nauki o tętnie – Józef Struś/Iosephus Struthius (1510–1568), „Folia Cardiologica Excerpta” 2006, t. 1, nr 4, s. 227–228, cyt. za: <http://www.viamedica.pl>.
3. Rezler M., Sylwetki zasłużonych poznaniaków. Biogramy historyczne – Józef Struś, w: Wielka Księga Miasta Poznania, pod red. K. Matusiaka, Poznań 1994, s. 749.
4. Stembrowicz W., Sylwetki wybitnych polskich kardiologów – Józef Struś (1510-1568), cyt. za: <http://www.ptkardio.pl>.
5. Józef Struś, na: <http://pl.wikipedia.org>.

ZDJĘCIE:

Strona tytułowa pracy *Sphygmicae artis iam mille ducentos perditae et desideratae Libri V.*

Źródło zdjęcia: http://pl.wikipedia.org/wiki/Józef_Struś

POZNAŃ

opracowanie:
**Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdań
Wydziału Rozwoju Miasta
Urzędu Miasta Poznania**